

Професионално обучение на учителите за приобщаване

Фаза 1 Заключителен обобщен доклад

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ЗА ПРИОБЩАВАНЕ

Фаза 1 Заключителен обобщен доклад

TPL4I

Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията) е независима и самоуправляваща се организация. Агенцията се финансира от министерствата на образованието на държавите членки и от Европейската комисия с оперативни безвъзмездни средства в рамките на образователната програма на Европейския съюз (ЕС).

Съфинансирано от
Програма „Еразъм +“
на Европейския съюз

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на настоящата публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява гледните точки само на авторите и не може да се търси отговорност от Комисията за всяка употреба, която може да бъде използвана за информацията, съдържаща се в нея.

Личните становища, изразени в този документ, не отразяват непременно официалното становище на Агенцията, на нейните държави членки или на Европейската комисия.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Редактори: Анет де Вруй, Симони Симеониду и Амели Льошевал

Тази публикация е ресурс със свободен достъп. Това означава, че имате право да я четете, използвате и разпространявате, като посочвате по подходящ начин, че нейният източник е Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. За повече информация моля, запознайте се с политиката на Агенцията относно свободния достъп:

www.european-agency.org/open-access-policy.

Можете да цитирате тази публикация, както следва: Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2020 г. *Професионално обучение на учителите за приобщаване: Фаза 1 Заключителен обобщен доклад*. (ред. А. де Вруй, С. Симеониду и А. Льошевал). Одензе, Дания

Този труд е лицензиран с **международния лиценз Признание — Некомерсиално — Без производни 4.0 на Creative Commons**. Не можете да променяте или превеждате тази публикация без одобрението на Агенцията.

За осигуряване на по-широк достъп този доклад е предоставен на 25 езика в достъпен електронен формат на уеб страницата на Агенцията: www.european-agency.org

Настоящият текст е превод на оригиналния текст на английски език. В случай на съмнение относно точността на информацията в преводния текст моля, направете справка с оригиналния текст на английски език.

ISBN: 978-87-7110-909-2 (в електронен вид)

Секретариат

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Тел.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Офис в Брюксел

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Тел.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Съдържание

Увод	5
Съществени елементи на политиката за TPL в областта на приобщаването	6
Тенденции и ключови проблеми в националните/регионалните политики за TPL в областта на приобщаването	8
Ролята на TPL в областта на приобщаването в приобщаващите образователни системи	10
Профил на приобщаващите учители, който да обхваща целия непрекъснат процес на TPL	11
Заключителни бележки	12
Продукти на проекта	13
Библиография	15

Увод

Групите учащи днес са по-разнообразни от когато и да било и ключовата роля на учителите и нуждата им от професионално обучение за целите на приобщаването се признават широко. Учителите, изследователите и полиците на местно, регионално, национално, европейско и международно равнище все по-често обсъждат възможностите за непрекъснат процес на професионално обучение на учители (TPL), за да може всички учители и непедagogическият персонал да бъдат подготвени за приобщаването на всички учащи.

Разработването на политика за TPL в областта на приобщаването е от значение за приобщаващото образование. Приобщаващото образование гарантира, че „всички учащи, на каквато и възраст да са, да имат възможност да получат адекватно, висококачествено образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си“ (Европейска агенция, 2015 г., стр. 1). TPL в областта на приобщаването е неразделна част от развитието на приобщаващи образователни системи.

Проектът „**Професионално обучение на учителите за приобщаване**“ (TPL4I) е насочен към всички политики, които засягат TPL за приобщаващо образование. Фаза 1 от проекта TPL4I има за цел да се открият основните елементи на политиката, за да се гарантира, че всички учители са подготвени за приобщаващото образование на всеки етап от кариерата си. Във фаза 2 ще бъде изведен на преден план един-единствен елемент, който ще бъде свързан с други проекти на Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията). В настоящия доклад са представени накратко резултатите от фаза 1 на проекта TPL4I.

Първо, в него са зададени елементите на рамката на политиката за TPL в областта на приобщаването. Въз основа на **преглед на литературата**, в която са отразени политиките и изследванията в международен мащаб (Европейска агенция, 2019a), екипът на проекта TPL4I разработи **инструмент за самопроверка на политиката** (Европейска агенция, 2019b). Инструментът има за цел да се подпомогнат създателите на политики при документирането и оценката на националната/регионалната политика относно TPL в областта на приобщаването в три области:

- Визия и основни принципи на политиката
- Цели и непрекъснатост на подкрепата
- Изграждане на капацитет, финансиране и мониторинг

Второ, в този доклад са описани ключовите проблеми, установени в 26 европейски държави по отношение на изведените на преден план елементи на политиката. В обобщението на всички констатации (Европейска агенция, 2020b) са посочени основните предизвикателства пред политиките и доставчиците на TPL в областта на приобщаването.

Трето, в доклада са взети под внимание констатациите от досегашната работа на Агенцията, които са включени в цялостен системен подход.

И накрая, в доклада се предлага по-широко използване на *Профила на приобщаващите учители* (Европейска агенция, 2012 г.). Това ще бъде проучено допълнително във фаза 2 от проекта TPL4I.

Съществени елементи на политиката за TPL в областта на приобщаването

В публикациите от научни изследвания и в документите, свързани с политиката на международно и европейско равнище, са набелязани ключови въпроси в областта на политиките за TPL, които имат за цел да се подкрепят равнопоставеността и приобщаването (Европейска агенция, 2019а). Особено необходимо е да се разсеят притесненията на **всички учители** относно приобщаващите практики.

Възможностите за непрекъснат процес на TPL обхващат първоначалната подготовка на учители, въвеждането им в работата, продължаващото професионално развитие и професионалното обучение на специалисти, обучаващи учители. Специалистите и помощният персонал, работещ с учители в приобщаващото образование, са част от непрекъснатия процес на TPL в областта на приобщаването. Ето защо политиката трябва да гарантира, че целият персонал, включително специалистите и училищните ръководители, участват активно в развитието на умения в областта на приобщаването през цялата си кариера.

Наред с това политиката трябва да насърчава по-задълбочено разбиране на многообразието, като се набляга на TPL в областта на **равнопоставеността и приобщаването**. Практиката на сътрудничество е от решаващо значение за разработването на различни подходи към TPL в областта на приобщаването и за осигуряването на възможности за анализ и професионално обучение на целия персонал в приобщаващото образование.

Инструментът за самопроверка на политиката, разработен по проекта TPL4I въз основа на тези констатации, представлява всеобхватен ресурс за анализ и развитие на политиката за TPL в областта на приобщаването. В него са заложени следните ключови области и съществени елементи на политиката:

Визия и основни принципи:

- **ясна визия на политиката за TPL в областта на равнопоставеността и приобщаването**, за да се гарантира, че на всички учители се предоставят възможности за професионално обучение относно принципите на приобщаващото образование през цялата си кариера, както и да се утвърдят тяхната педагогическа отговорност за всички учащи и техният принос и съдействието им за приобщаващото образование;
- **водещи принципи на политиката за TPL в областта на приобщаването**, за да се гарантира, че TPL е предпоставка за приобщаващо образование и принципите и практиките на приобщаващото образование са обхванати както в първоначалната подготовка на учителите, така и в TPL за начинаещи и опитни учители и учители експерти, и за обучители на учители.

Цели и непрекъснатост на подкрепата:

- **целите на политиката за TPL в областта на приобщаването** обхващат въпроси, които допринасят за разбирането и прилагането на приобщаващото образование: квалификация, области на компетентност, педагогически методи

за приобщаване, диалог относно приобщаването и привеждане на TPL в съответствие с целите на политиката на национално, регионално и местно равнище и системните изисквания за приобщаваща образователна система;

- **непрекъсната подкрепа за всички учители**, в рамките на която се предлагат разнообразни възможности за професионално обучение за целите на приобщаващото образование на всички нива, на които работят учителите, включително компетенции на ръководството, а училищата и висшите учебни заведения се подпомагат при разработването на стратегически планове и установяването на сътрудничество в TPL в областта на приобщаването.

Изграждане на капацитет, финансиране и мониторинг:

- стратегии за **изграждане на капацитет**, механизми, насоки, компетенции и стимули за всички учители: стратегии за подкрепа на училищата или висшите учебни заведения за изграждане на силни ръководни екипи, разширяване на ролята на учителите експерти като ресурс за общообразователните училища или насърчаване на педагогически методи за приобщаващо образование или на насоки за оценка на качеството с цел да се планира TPL в областта на приобщаването;
- **адекватни и икономически ефективни механизми за финансиране**: финансови стимули, гъвкави механизми за финансиране и систематично събиране на данни за разходите;
- **мониторинг на прилагането на TPL в областта на приобщаването** чрез всеобхватна рамка за отчетност, механизми за преодоляване на липсата на еднакъв достъп и механизми в подкрепа на широкото приемане на процесите на преглед и подобрене (Европейска агенция, 2019b).

Тенденции и ключови проблеми в националните/регионалните политики за TPL в областта на приобщаването

Двадесет и шест държави¹ взеха участие в дейностите за картографиране на политиката за TPL в областта на приобщаването. В сътрудничество с представителите на Агенцията от тези държави, екипът на проекта TPL4I изготви 26 **схеми за картографиране** на националната/регионалната политика (Европейска агенция, 2020a), като използва инструмента за самопроверка на политиката (Европейска агенция, 2019b).

Схемите онагледяват националните/регионалните политики за TPL в областта на приобщаването. Анализът на изготвените схеми дава възможност на политиците и на други заинтересовани страни да установят областите на политиката, по които държавите понастоящем работят в съответствие с международните препоръки относно политиката и научните доказателства, и тези, на които следва да се обърне внимание при разработването на бъдещи политики.

¹ Австрия, Белгия (фламандска област), България, Германия, Гърция, Дания, Естония, Исландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Норвегия, Обединеното кралство (Северна Ирландия), Обединеното кралство (Шотландия), Обединеното кралство (Уелс), Португалия, Словакия, Сърбия, Унгария, Франция, Чехия, Швейцария и Швеция.

При анализа на схемите бяха открити следните тенденции (Европейска агенция, 2020b):

Съществуват международни препоръки за всеобхватни политики за TPL в областта на приобщаването, основани на концепцията за равнопоставеност. Въпреки това в националните/регионалните политики приобщаването се разбира като необходимост от отделни политики за някои групи учащи, като тези със специални образователни потребности. **Отделните образователни политики за специфични целеви групи често водят до отделни или специфични подходи към TPL.** При това положение е спорен въпросът доколко различните подходи към TPL се основават на принципа на равнопоставеност.

Степента, до която приобщаващото образование е част от политиката за непрекъснат процес на TPL, е различна в различните държави. Освен това **в много държави има празнини между различните етапи от непрекъснатия процес на TPL,** особено що се отнася до въвеждането на начинаещите учители в работата и професионалното развитие на учителите на учители, в това число и на училищните ръководители. От обхвата на политиките за първоначална подготовка на учители и продължаващо професионално развитие може да се заключи, че приобщаващото образование понякога е компонент на политиките за TPL. В много случаи обаче **възможностите за TPL обхващат учащи, които са определени като имащи специални образователни потребности, без да е налице ясна цел за развитие на компетентности за приобщаване.**

Прилагането на TPL в областта на приобщаването отразява **редица стратегии и подходи за съвместно изграждане на капацитет.** Те обаче невинаги насърчават сътрудничеството между всички учители или между учители с различни роли (напр. учители в общообразователни класове и специални учители). Въпреки че общите механизми за финансиране на TPL обхващат и TPL в областта на приобщаването, липсват данни за разходите за TPL в областта на приобщаването. При мониторинга се разчита на процесите за оценка на качеството на самите училища. Липсва обаче сътрудничество между различните заинтересовани страни — министерства, местни власти, университети и други агенции или мрежи — за укрепване на политиката за TPL в областта на приобщаването.

Предвид тези констатации **основните препоръки към създателите на политики** са следните:

- **да разработят визия на политиката за TPL в областта на приобщаването през цялата кариера,** която осигурява участието на всички учители — включително на специализирания персонал — в TPL в областта на приобщаването и им дава възможност да отговорят на потребностите на всички учащи, а не е съсредоточена върху нуждите на определени групи учащи;
- **да преразгледат целите на политиката за TPL относно всички учители** и по-специално да предложат насоки и стратегии, в които да се отчитат областите на компетентност, необходими за приобщаващото образование;
- **да подчертаят необходимостта от сътрудничество между всички заинтересовани страни,** участващи в TPL в областта на приобщаването.

Ролята на TPL в областта на приобщаването в приобщаващите образователни системи

Освен това констатациите бяха свързани с екосистемния модел на Агенцията за приобщаващите образователни системи (Европейска агенция, 2017a; 2017b). Екосистемният модел посочва как различните структури, процеси и резултати на приобщаващите политики и практики на различни нива на системата взаимодействат помежду си и въздействат върху учащите.

Специфична област на политиката, която има за цел да се подкрепи приобщаващото образование, като политиката за TPL в областта на приобщаването, се разглежда като част от развитието на системите за приобщаващо образование. По този начин установените предизвикателства в тази област могат да бъдат съотнесени към целия екосистемен модел. Това дава възможност да се разбере как индивидуалните, училищните и външните фактори, като общността и националните или регионални рамки на политиката, влияят върху развитието на учащия в образователната система.

Агенцията е използвала този подход, за да обясни въздействието на развитието на политиката върху резултатите на учащите, в няколко проекта:

- **Приобщаващо образование в ранна детска възраст** (Европейска агенция, 2017a)
- **Подобряване постиженията на всички учащи се в приобщаващото образование** (Европейска агенция, 2017b)
- **Подкрепа за приобщаващо училищно ръководство** (Европейска агенция, 2019c)
- **Предотвратяване на неуспех в училище** (Европейска агенция, 2019d).

При прилагането на този подход по отношение на политиката за TPL в областта на приобщаването в екосистемата възникват следните предизвикателства:

На **национално/регионално равнище** политиките за TPL отразяват съществуващите образователни политики. С тях се насърчават правата на определени групи учащи, вместо да се насърчават равните възможности за всички учащи и принципите на приобщаващото образование. Политиките за TPL трябва да са насочени към удовлетворяване на потребностите на всички учащи. Освен това тези политики трябва да допринасят за преодоляване на празнините между различните етапи на TPL.

На **общностно равнище** сътрудничеството между учители в училищата и обучители на учители в училищата и в колежа предоставя широки възможности за TPL в областта на приобщаването. Сътрудничеството между училищата и местните власти трябва да бъде приведено в съответствие с визията на политиката, със стратегическите планове на училищата и с потребностите на учителите от TPL в областта на приобщаването.

На **училищно равнище** политиките за начинаещи и опитни учители и за непедagogически персонал с различна квалификация и роли трябва да подкрепят възможностите за съвместно TPL, включително за обучители на учители, например ментори и училищни ръководители.

На **индивидуално равнище** учителите се нуждаят от политики, които предлагат основните ценности и компетенции, необходими за да се отговори на всички потребности на учащите, осигуряват наличието на възможности за TPL в областта на приобщаването и позволяват на учителите да следват гъвкави и адаптивни подходи за TPL в областта на приобщаването.

Профил на приобщаващите учители, който да обхваща целия непрекъснат процес на TPL

Горепосочените констатации бяха свързани с основните ценности и компетенции в **Профила на приобщаващите учители** (Европейска агенция, 2012 г.). Профилът беше предназначен за разработването на политики за първоначалната подготовка на учители. В констатациите от проекта TPL4I се подчертава необходимостта от съвместно TPL в областта на приобщаването в хода на целия непрекъснат процес на професионално развитие на учителите и на специализирания персонал. Ето защо в констатациите се отбелязва, че прилагането на *Профила*:

- може да обхване всички възможности за непрекъснат процес на TPL в областта на приобщаването в професионалното развитие на учителите и извън учителската професия, включително професионалното обучение на учителите експерти и на обучителите на учители. Всички учители трябва да бъдат подготвени за приобщаващо образование през целия непрекъснат процес на TPL в областта на приобщаването чрез съвместно обучение за всички, а не да се предлагат различни възможности за професионално обучение, водещи до различна професионална квалификация.
- трябва да стимулира подплатена с информация дискусия относно политиката и основните ценности, на които се основават възможностите за TPL в областта на приобщаването. На всички етапи на непрекъснатия процес на TPL в областта на приобщаването трябва да съответстват основни ценности, които да са ясно насочени към оценяване на многообразието на учащите, подпомагане на всички учащи, работа в екип и участие в дейности за TPL в областта на приобщаването. Прилагането на основните ценности и компетенции на *Профила* във всички етапи на непрекъснатия процес на TPL в областта на приобщаването би помогнало на държавите да преодолеят пропуските в политиката за изграждане на капацитет.
- трябва да стимулира подплатена с информация дискусия относно съществените компетенции за всички професионалисти, които работят в приобщаваща среда. Качеството на образователните шансове, необходими за приобщаващо образование, зависи от качеството на знанията, нагласите и уменията, които учителите постепенно развиват през цялата си кариера. Без достатъчни възможности за непрекъснато TPL в областта на приобщаването, учителите няма да бъдат подготвени да разработват и осигуряват качествено образование на всички учащи.
- може да доведе до въвеждането на механизми за финансиране на TPL в областта на приобщаването (т.е. финансиране на национално, регионално и местно

равнище) и на процедури за мониторинг, за да се изведе основната добавена стойност на личното професионално развитие.

Тези констатации обосновават използването на *Профила* в целия непрекъснат процес на TPL в областта на приобщаването. Това ще бъде разгледано във фаза 2 от проекта TPL4I.

Преди всичко, за да достигне до всички учащи и да гарантира висококачествено образование за всички, приобщаващото образование трябва да обхваща всички учители: стажант-учители, начинаещи учители, опитни учители, учители експерти и друг помощен персонал, както и обучителите на учители. Използването на *Профила* ще предложи визия и области на компетентност за по-нататъшно развитие на политиката за TPL в областта на приобщаването.

Заклучителни бележки

Проектът TPL4I засяга ключов аспект от разработването на политики, който широко се признава като предпоставка за приобщаващо образование. Учителите и непедagogическият персонал, участващи в прилагането на приобщаващи практики, както и всички заинтересованите страни, участващи в развитието на приобщаващото образование на различни нива на системата, трябва да имат достъп до последователен и постоянно наличен набор от възможности за професионално обучение, за да могат да направят училищата места за всички.

При анализа на самопроверката на държавите относно съществените елементи на политиката за TPL в областта на приобщаването беше установено, че:

- Основаната на политики подкрепа за TPL в областта на приобщаването не е равномерно разпределена в различните етапи на непрекъснатия процес на обучение през цялата кариера на всички, ангажирани с приобщаващото образование.
- Необходимо е споделено виждане за равнопоставеността, което да залегне в основата на всички дейности за TPL в областта на приобщаването и да допринесе за преодоляване на пропуските в различни аспекти на многообразието.
- Подходите, основани на сътрудничество на училищно равнище, и тези, включващи участници на други равнища, например общностно или национално/регионално, разкриват различни възможности за TPL в областта на приобщаването. Необходимо е обаче по-голямо сътрудничество между секторите и в хода на цялото професионално развитие [на учителите].

И най-важното: за да се засили ангажираността и самодисциплината на учителите и училищата в приобщаващото образование, **рамките за компетентността на учителите за целите на приобщаването представляват ключов елемент от рамката на политиката за TPL в областта на приобщаването.**

Тази последна констатация налага да се предприемат действия за насърчаване и подпомагане на разработването на политики във всички държави.

Въз основа на признати и споделени ценности и области на компетентност за целите на приобщаването *Профилът на приобщаващите учители* (Европейска агенция,

2012 г.) може да предложи рамка за компетентност, необходима за да се достигне до по-широка професионална аудитория. Целта е всички учители и техните колеги да бъдат подготвени за приобщаващото образование и да се гарантира ангажиментът им към непрекъснато обучение в тази област.

Във фаза 2 от проекта TPL4I ще бъде проучено допълнително използването на *Профила* с цел да се разгледат аспектите на приобщаващото обучение и равнопоставеността в образованието във контекста на всички възможности за TPL в областта на приобщаването. Поради това и предвид цел 4 за устойчиво развитие (ООН, 2015 г.) е препоръчително в политиките за приобщаващо образование посланието „Всички означава всички“ (ЮНЕСКО, 2020 г.) да бъде разширено до „всички означава всички, а оттам и всички учители“. Това ще напомня на всички специалисти в тази сфера кои са областите на компетентност, към които трябва да се стремят.

Продукти на проекта

В резултат на дейностите във фаза 1 на проекта TPL4I бяха изготвени следните документи: **Преглед на литературата във връзка с TPL4I** (Европейска агенция, 2019а), **Инструмент за самопроверка на политиката във връзка с TPL4I** (Европейска агенция, 2019b), **Схеми за картографиране на политиките за TPL4I** (Европейска агенция, 2020а), **Анализ на държавната политика за TPL4I в Европа** (Европейска агенция, 2020b), **Методологичен доклад за TPL4I** (Европейска агенция, 2020с), както и настоящият **Заклучителен обобщен доклад за фаза 1 на проекта TPL4I**.

Всички продукти на проекта TPL4I са достъпни на страницата на проекта в интернет: www.european-agency.org/projects/TPL4I.

Библиография

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2012 г. *Profile of Inclusive Teachers [Профил на приобщаващите учители]*. (ред. А. Уоткинс). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/teacher-education-inclusion-profile-inclusive-teachers (последен достъп през ноември 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2015 г. *Позиция на Агенцията относно приобщаващите образователни системи*.

www.european-agency.org/resources/publications/agency-position-inclusive-education-systems-flyer (последен достъп през октомври 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017а. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Приобщаващо образование в ранна детска възраст: нови идеи и инструменти, основани на европейско изследване]*. (ред. М. Кириазопулу, П. Бартоло, Е. Бьорк-Акесон, Кл. Жине и Фл. Белур). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-early-childhood-education-new-insights-and-tools-contributions (последен достъп през август 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017б. *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review [Подобряване постиженията на всички учащи: ресурси в подкрепа на самопроверката]*. (ред. В. Дж. Донъли и А. Кефалину). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review (последен достъп през декември 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019а. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Literature Review [Професионално обучение на учителите за приобщаване: преглед на литературата]*. (ред. А. де Вруй, С. Симеониду и А. Уоткинс). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-literature-review (последен достъп през февруари 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019б. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Policy Self-Review Tool [Професионално обучение на учителите за приобщаване: инструмент за самопроверка на политиката]*. (ред. С. Симеониду и А. де Вруй). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-policy-self-review-tool (последен достъп през февруари 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019с. *Inclusive School Leadership: Exploring Policies Across Europe [Приобщаващо училищно ръководство: проучване на политиките в Европа]*. (ред. Е. Оскардотир, В. Донъли и М. Търнър-Чмухал). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-school-leadership-synthesis (последен достъп през октомври 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019d. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels* [Предотвратяване на неуспех в училище: проучване на потенциала на политиките за приобщаване на системно и на индивидуално равнище]. (ред. А. Кефалину). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (последен достъп през октомври 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2020a. *TPL4I policy mapping grids* [Схеми за картографиране на политиката за TPL4I]. Одензе, Дания.

www.european-agency.org/projects/TPL4I/policy-mapping (последен достъп през ноември 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2020b. *Teacher Professional Learning for Inclusion: An Analysis of Country Policies in Europe* [Професионално обучение на учителите за приобщаване: анализ на държавните политики в Европа]. (ред. С. Симеониду, А. де Вруй и А. Льошевал). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-synthesis (последен достъп през декември 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2020c. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Methodology Report* [Професионално обучение на учителите за приобщаване: методологически доклад]. (ред. А. де Вруй и С. Симеониду). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-methodology (последен достъп през декември 2020 г.)

Организация на обединените нации, 2015 г. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* [Да преобразим света: Програма до 2030 г. за устойчиво развитие]. Резолюция, приета от Общото събрание на ООН на 25 септември 2015 г. A/RES/70/1.

sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld (последен достъп през декември 2020 г.)

ЮНЕСКО, 2020 г. *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all* [Доклад от мониторинга на образованието по света за 2020 г. Приобщаване и образование: всички означава всички]. Париж: ЮНЕСКО.

unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718/PDF/373718eng.pdf.multi (последен достъп през декември 2020 г.)

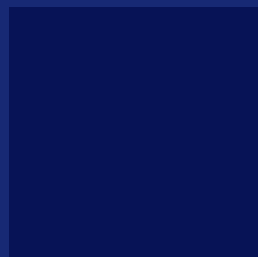

Секретариат:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Тел.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Офис в Брюксел:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Тел.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org